

N:o 193.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående lönereglering för öfverstyrelsens för rikets allmänna läroverk chef och ledamöter samt vaktmästare; gifven Stockholms slott den 26 mars 1909.

Under återopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t — med återkallande af den i 1909 års statsverksproposition gjorda framställning angående höjning af reservationsanslaget till de allmänna läroverken för genomförande af lönereglering för öfverstyrelsens för rikets allmänna läroverk chef och ledamöter samt vaktmästare — härmed föreslå Riksdagen att

dels, med godkännande af den utaf departementschefen i statsrådsprotokollet föreslagna lönereglering för öfverstyrelsens för rikets allmänna läroverk chef och ledamöter samt vaktmästare, för genomförande af samma lönereglering öka anslaget till öfverstyrelsen från 41,550 kronor till 46,650 kronor eller med 5,100 kronor samt förty höja reservationsanslaget till de allmänna läroverken med sistnämnda belopp;

dels medgifva att de enligt departementschefens förslag ledamöterna i öfverstyrelsen och dess vaktmästare tillkommande ålderstillägg må utgå af det under riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslaget: ålderstillägg;

dels och godkänna de af departementschefen förordade villkor och bestämmelser beträffande vaktmästaren hos öfverstyrelsen för åtnjutande af de nya löneförmånerna äfvensom förklara, att den, som med eller efter

ingången af år 1910 tillträder befattningen såsom vaktmästare hos öfverstyrelsen, skall vara pliktig att underkasta sig nyssberörda villkor och bestämmelser.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas Riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Hugo Hammarskjöld.

Utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 26 mars 1909.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Statsråden: PETERSSON,
HEDERSTIERNA,
HAMMARSKJÖLD,
SWARTZ,
greffe HAMILTON,
greffe EHRENSVÄRD,
MALM,
LINDSTRÖM,
NYLANDER.

Departementschefen, statsrådet Hammarskjöld, anförde härefter:

Vid underdånig föredragning den 12 januari 1909 af ärenden rörande
regleringen för år 1910 af riksstatens åttonde hufvudtitels anslagsbehof
yttrade jag, såsom framgår af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikären-
den för nämnda dag, punkt 20, följande:

»I underdånig skrifvelse den 30 september 1908 har öfverstyrelsen
för rikets allmänna läroverk gjort framställning om *lönereglering för öfver-*
styrelsens chef och ledamöter samt vaktmästaren hos ämbetsverket. För ifråga-
varande ändamål skulle enligt berörda framställning anslaget till öfver-
styrelsen behöfva höjas med 5,370 kronor. Öfver framställningen har
statskontoret den 29 oktober 1908 afgifvit infordradt underdånigt utlå-
tande. Som öfverstyrelsens aflöningsförhållanden i vissa hänseenden äro
egenartade och därutinnan ej förete någon motsvarighet med förhållan-
dena inom andra verk, hvilkas löner under de senaste åren reglerats, har
ärendet remitterats till den under den 3 oktober 1902 tillsatta kommittén
för afgifvande af utlåtande och förslag rörande reglering af statens am-

Ang. lönereg-
lering för
öfverstyrelsens
för rikets all-
männa läro-
verk chef och
ledamöter
samt
vaktmästare.

betsverks och myndigheters löneförhållanden. Då emellertid de för öfverstyrelsens chef och ledamöter den 28 oktober 1904 i nåder meddelade förordnanden å ifrågavarande tjänster utlöpa med år 1909 och följaktligen nya förordnanden å samma tjänster måste utfärdas före utgången af nämnda år, är det af vikt, att frågan om lönereglering för öfverstyrelsen förelägges Riksdagen redan år 1909. Då jag icke saknar förhoppning, att så skall kunna ske, torde hänsyn till denna anslagsfråga böra tagas vid uppgörande af statsverkspropositionen, och hemställer jag fördenskull, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att för genomförande af lönereglering för öfverstyrelsens för rikets allmänna läroverk chef och ledamöter samt vaktmästare höja reservationsanslaget till de allmänna läroverken med ett, förslagsvis beräknadt, belopp af 6,000 kronor.»

Hvad jag sålunda föreslagit behagade Eders Kungl. Maj:t bifalla.

Sedan numera löneregleringskommittén, med återställande af de dit remitterade handlingarna, den 15 mars 1909 afgifvit äskadt utlåtande och förslag i ämnet, tillåter jag mig åter upptaga detsamma och därvid till en början erinra följande om öfverstyrelsens tillkomst och vidare utveckling.

Inrättandet af en fristående central myndighet för de allmänna läroverken föreslogs redan af den utaf Kungl. Maj:t den 20 oktober 1882 tillsatta läroverkskommittén uti dess den 25 augusti 1884 afgifna betänkande. Enligt detta skulle »öfverstyrelsen för de allmänna läroverken» bestå af en chef, benämnd öfverdirektör, med beslutanderätt och två ordinarie ledamöter såsom föredragande. För att biträda vid inspektioner skulle styrelsen förstärkas med en eller två periodiskt adjungerade ledamöter, valda bland läroverkens mest erfarna lärare. Därjämte skulle finnas en sekreterare och statistiker, två notarier och en vaktmästare.

Nämnda förslag ledde emellertid icke till någon åtgärd.

Äfven den af Kungl. Maj:t den 26 maj 1899 tillsatta läroverkskommittén tog frågan under öfvervägande. Uti sitt den 8 december 1902 afgifna betänkande tillkännagaf kommittén emellertid, att den visserligen funnit frågan om en central läroverksstyrelse i flera afseenden synnerligen beaktansvärd, men att kommittén icke ansett sig böra afgifva något förslag i ämnet.

Mot kommitténs beslut i detta hänseende reserverade sig, bland andra, numera öfverdirektören för öfverstyrelsen för de allmänna läroverken Ernst Carlson. Denne reservant ansåg, att frågan om inrättandet af en central styrelse för de allmänna läroverken icke längre borde undanskjutas. Beträffande sammansättningen af denna myndighet, för hvilken före-

slogs benämningen »läroverksråd», hemställde reservanten, att dess medlemmar — »för att institutionen å ena sidan måtte erhålla fullt sakkunniga arbetskrafter och å den andra för statsverket medföra så lindrig kostnad som möjligt» — skulle tagas bland på ordinarie stat uppförda universitets- och läroverkslärare af erkänd duglighet. Dessa skulle endast erhålla femårigt förordnande, så att de efter hand kunde ombytas, och deras antal kunde, om de finge rätt att vid behof adjungera speciellt sakkunniga i vissa frågor, inskränkas till en ordförande och fyra ledamöter, hvilka utom behållen lön och tjänstgöringspenningar skulle åtnjuta ett visst årsarfvode.

Vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t den 31 december 1903 yttrade dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet, bland annat, att han funne det betänkligt att längre uppskjuta frågan om inrättandet af en öfverstyrelse för de allmänna läroverken. Angående öfverstyrelsens sammansättning ansåg departementschefen i likhet med reservanten Carlson, att en ordförande och fyra ledamöter, helst representerande olika undervisningsfack, borde utgöra ett tillräckligt antal, under förutsättning att styrelsen finge rätt att vid behof tillkalla speciellt sakkunniga, till exempel i hygieniska frågor. På grund af den omfattande expedition, som utan tvifvel komme att krävas, syntes ledamöterna, som borde mellan sig fördela sekreterargöromålen, till sitt biträde behöfva en notarie. Viktigare ärenden borde af ordföranden och ledamöterna afgöras samfäldt. Afvenså instämde departementschefen med reservanten däruti, att ordföranden och ledamöterna, för att de efter hand måtte kunna ombytas och därigenom nya krafter tillföras institutionen, ej borde tillsättas å ordinarie stat utan endast förordnas för viss tid. De borde under sådana förhållanden utses bland ordinarie lärare vid de allmänna läroverken och högskolorna och, i likhet med hvad fallet vanligen vore med afseende på rektorer, förordnas på fem år i sänder samt, utom bibehållande af lön och tjänstgöringspenningar, åtnjuta ett årsarfvode. Då det vore af vikt, att arfvodet blefve så pass afsevärdt, att verkligt dugande krafter kunde förvärfvas för den nya institutionen, syntes departementschefen arfvodet näppeligen kunna bestämmas till mindre än 2,000 kronor. Ordförandens arfvode borde uppgå till 1,000 kronor mera än ledamöts. Ordförandens och ledamöternas ordinarie tjänster skulle emellertid icke, såsom förhållandet vore vid rektorst förordnanden, behöfva besättas med ordinarie innehafvare, utan kunna upprätthållas af vikarier, hvilket å ena sidan ådroge statsverket mindre kostnad och å andra sidan på grund af ifrågavarande tjänsters ringa antal, enligt departementschefens åsikt, ej kunde för undervisningen medföra någon nämnvärd olägenhet.

Uti proposition (n:o 50) till 1904 års Riksdag, angående ändrad

anordning af rikets allmänna läroverk samt lönereglering för de vid dem anställda lärare, föreslog Kungl. Maj:t i öfverensstämmelse med hvad departementschefen hemställt, bland annat,

att till biträde vid öfvervakande af examina och utöfvande af den ecklesiastikdepartementet tillkommande uppsikt öfver de allmänna läroverken och därmed jämförliga undervisningsanstalter samt för handläggning af vissa läroverksärenden måtte, enligt närmare föreskrifter i särskild af Kungl. Maj:t utfärdad instruktion, få inrättas en öfverstyrelse, bestående af en ordförande och fyra ledamöter, hvilka skulle förordnas af Kungl. Maj:t för en tid af fem år i sänder;

att för öfverstyrelsen måtte få årligen utgå till arfvode åt ordföranden 3,000 kronor, till arfvode åt en hvar af ledamöterna 2,000 kronor, till arfvode åt en notarie 4,000 kronor samt för tillfällig adjunktion, hyra för lokal och expenser 7,000 kronor eller sammanlagdt 22,000 kronor; samt

att innehafvare af tjänst å stat, som förordnades till ordförande eller ledamot af öfverstyrelsen, måtte under tiden för förordnandet få, förutom omförmälda arfvode, uppbära lön och tjänstgöringspenningar för sin ordinarie tjänst.

Uti en, i anledning af den nämnda kungl. propositionen, inom Riksdagens Andra Kammare af J. Widén väckt motion, n:r 250, yrkades emellertid, att Riksdagen, under förutsättning att Kungl. Maj:ts förslag rörande inrättande af öfverstyrelse för de allmänna läroverken bifölles, måtte besluta, att för denna öfverstyrelse skulle årligen utgå till arfvode åt ordföranden 5,000 kronor och åt en hvar af ledamöterna 4,000 kronor, samt att innehafvare af tjänst å stat, som förordnades till ordförande eller ledamot, finge under tiden för förordnandet, förutom omförmälda arfvode, behålla 3,000 kronor af den med hans eljest innehafvande ordinarie tjänst förenade aflöning.

Uti ett af Riksdagens särskilda utskott n:o 1 afgifvet utlåtande (n:o 2) framhölls i ärendet, att genom inrättandet af en öfverstyrelse för de allmänna läroverken betydande fördelar stode att vinna. Utskottet såg ej någon olägenhet förenad därmed, att styrelsens ordförande och ledamöter endast skulle tillsättas på förordnande, ett tillvägagångssätt, som användes äfven i fråga om andra tjänstebefattningar af vikt och som särskildt med afseende på en ny institution kunde hafva sina stora fördelar. Utskottet, som sålunda i princip gillade förslaget om inrättandet af en öfverstyrelse, fann sig dock, i öfverensstämmelse med de af Widén gjorda yrkanden, böra göra några erinringar i fråga om de för ordföranden och ledamöterna föreslagna aflöningsbeloppen och sättet för deras utgående. I likhet med motionären ansåg utskottet, att dessa aflöningsbelopp i vissa

fall kunde blifva för höga. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle nämligen en lektor i högsta lönegraden, under förutsättning af bifall till den föreslagna löneregleringen, komma att såsom ordförande i styrelsen uppbära en aflöning af 9,000 kronor och såsom ledamot en aflöning af 8,000 kronor, hvilka belopp öfverstege hvad som inom andra områden förekomme eller blifvit ifrågasatt för motsvarande befattningar; och en ordinarie professor, som erhöille sådant förordnande, skulle få uppbära en ännu högre aflöning. Under erinran att löneregleringskommittén i betänkande, afgifvet den 18 november 1903, föreslagit för öfverdirektörsbefattningar en aflöning af 8,000 kronor och för rådstjänster 7,000 kronor, ansåg utskottet lika med motionären, nämnda belopp lämpligen böra bestämmas såsom aflöning för öfverstyrelsens ordförande och ledamöter. Af Kungl. Maj:ts förslag skulle vidare följa, att en lärare, som befunde sig i en lägre lönegrad, finge såsom ordförande eller ledamot i öfverstyrelsen uppbära en mindre aflöning än en lärare, som vore i en högre lönegrad. Med hänsyn därtill, att den förre hade att utöfva samma verksamhet och ägde att utföra enahanda arbete som den senare, ansåg utskottet detta förhållande icke förenligt med rättvisa och billighet. Slutligen skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag, i strid mot hvad af Riksdagen vid löneregleringar eljest föreskrefves, ordföranden och ledamöterna, under den tid de innehade förordnande i öfverstyrelsen, uppbära tjänstgöringspenningar för ordinarie tjänstebefattning, som af dem innehades, ehuru de icke tjänstgjorde i denna befattning. Giltiga skäl för ett sådant undantag syntes utskottet icke föreligga. En lämplig utväg att afhjälpa de olägenheter, hvilka sålunda vore förenade med det föreslagna sättet för ifrågavarande aflöningsförmåners bestämmande, kunde enligt utskottets mening beredas genom motionärens förslag. Enligt detta skulle, i likhet med den form för aflöning, som då gällde med afseende å byråchef för lagärenden i justitiedepartementet, innehafvare af förordnande i öfverstyrelsen berättigas att jämte arfvodet, bestämdt något högre än Kungl. Maj:t föreslagit, uppbära af sin aflöning för den ordinarie tjänsten ett så stort belopp, som behöfdes för uppnående af förutnämnda 8,000 kronor för ordföranden och 7,000 kronor för ledamot. I sådant afseende syntes utskottet de af motionären föreslagna arfvoden af 5,000 kronor för ordföranden och 4,000 kronor för ledamot, med rättighet för såväl den ene som den andre att af aflöningen för innehafd ordinarie tjänst uppbära 3,000 kronor, vara lämpligt afvägda.

Tre af utskottets ledamöter ansågo, enligt afgifven reservation, att utskottet bort föreslå Riksdagen att, med afslag å Kungl. Maj:ts framställning om en öfverstyrelse för de allmänna läroverken, hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående behofvet af en förstärkt inspektion för de

allmänna läroverken. Till stöd härför anförde reservanterna, bland annat, följande.

Den lösa organisation, som i den kungl. propositionen gifvits den ifrågasatta öfverstyrelsen, hvars samtliga ledamöter skulle tillsättas på förordnande och sålunda kunde komma att ofta ombytas, syntes svårigen bereda de allmänna läroverken den fasta och enhetliga ledning, som framhållits såsom denna styrelses uppgift. Skulle en sådan ledning åstadkommas, måste de föreslagna förordnandena utbytas mot fasta statsämbeten i likhet med förhållandet inom de centrala ämbetsverken, hvilket åter skulle åsamka statsverket högst betydande kostnader, vida öfverstigande dem, som den nya institutionen beräknats skola medföra.

Riksdagen annälde uti skrifvelse den 18 maj 1904 (n:o 172) bland annat, att Riksdagen medgifvit,

att till biträde vid öfvervakande af examina och utöfvande af den ecklesiastikdepartementet tillkommande uppsikt öfver de allmänna läroverken, enskilda läroverk med dimissionsrätt, statsunderstödda flickskolor och samskolor samt för handläggning af vissa läroverksärenden finge, enligt närmare föreskrifter i särskild af Kungl. Maj:t utfärdad instruktion, inrättas en öfverstyrelse, bestående af en ordförande och fyra ledamöter, hvilka af Kungl. Maj:t blefve förordnade för en tid af fem år i sänder;

att för öfverstyrelsen finge årligen utgå till arfvode åt ordföranden 5,000 kronor, till arfvode åt enhvar af ledamöterna 4,000 kronor, till arfvode åt en notarie 4,000 kronor samt för tillfällig adjunktion, hyra för lokal och expenser 7,000 kronor, eller sammanlagdt 32,000 kronor, samt

att innehafvare af tjänst å stat, som förordnades till ordförande eller ledamot af öfverstyrelsen, finge under tiden för förordnandet af den med hans innehafvande ordinarie tjänst förenade aflöning behålla 3,000 kronor.

Det för öfverstyrelsen anslagna beloppet å 32,000 kronor uppfördes å det ordinarie reservationsanslaget till de allmänna läroverken.

Genom nådigt bref den 8 december 1904 fastställde Kungl. Maj:t för öfverstyrelsen följande stat, att tillämpas från och med år 1905:

öfverdirektören, arfvode kronor 5,000: —

däraf 2,300 kronor skulle anses motsvara tjänstgöringspenningar;

1 läroverksråd, arfvode » 4,000: —

3 läroverksråd, arfvoden » 12,000: —

och skulle för en hvar af läroverksråden 2,000 kronor anses motsvara tjänstgöringspenningar;

1 notarie, arfvode » 4,000: —

Transport kronor 25,000: —

	Transport kronor 25,000: —
däraf 1,400 kronor skulle anses motsvara tjänstgöringspenningar;	
1 vaktmästare	900: —
däraf 300 kronor skulle anses motsvara tjänstgöringspenningar;	
för tillfällig adjunktion, hyra för lokal och expenser	
m. m.	6,100: —
	<hr/> Summa kronor 32,000: —

Därjämte stadgade Kungl. Maj:t uti samma bref, att innehafvare af tjänst å stat, som förordnades till ordförande eller ledamot af öfverstyrelsen, skulle äga att under tiden för förordnandet af den med hans innehafvande ordinarie tjänst förenade aflöning behålla 3,000 kronor, hvarvid skulle iakttagas, att för fyllande af detta belopp, hvilket i sin helhet skulle betraktas såsom lön, skulle användas i första rummet den i samma aflöning ingående egentliga lön, sedan däraf för att till statsverket besparas undantagits ett belopp, motsvarande den afgift, som det kunde åligga tjänstinnehafvaren att erlagga såsom bidrag till sin egen pensionering, samt i öfrigt erforderlig del af de i aflöningen ingående tjänstgöringspenningarna.

Tillika föreskref Kungl. Maj:t vissa villkor för åtnjutandet af ofvan angifna aflöningsmedel.

Till höjande af det vid 1904 års Riksdag för tillfällig adjunktion, hyra för lokal och expenser för öfverstyrelsen anslagna belopp af 7,000 kronor beviljades vid 1907 års Riksdag på ordinarie stat ett anslag af 3,000 kronor.

Riksdagen har vidare till arfvode åt en amanuens hos öfverstyrelsen för hvartera af åren 1907 och 1908 anvisat ett belopp af 1,500 kronor på extra stat.

I den till 1908 års Riksdag aflåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof föreslog Eders Kungl. Maj:t på min hemställan Riksdagen att

dels för upprättande hos öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk af en registrators- och aktuarietjänst med en aflöning af 4,000 kronor, däraf 2,200 kronor lön, 1,500 kronor tjänstgöringspenningar och 300 kronor ortstillägg, jämte rätt för blifvande innehafvare af denna tjänst till tre ålderstillägg, hvartera å 500 kronor, efter 5, 10 och 15 års tjänstgöring, höja anslaget till öfverstyrelsen med 4,000 kronor, eller från 35,000 till 39,000 kronor;

dels, med förklarande att af den till notarien hos öfverstyrelsen ut-

gående aflöningen å 4,000 kronor 2,200 kronor skulle utgöra lön, 1,500 kronor tjänstgöringspenningar och 300 kronor ortstillägg, medgifva, att nämnde tjänstinnehafvare skulle äga rätt till tre ålderstillägg, hvarterda å 500 kronor, efter 5, 10 och 15 års tjänstgöring;

dels förklara, att berörda ålderstillägg skulle utgå af det under åttonde hufvudtiteln uppförda förslagsanslaget till ålderstillägg;

dels ock godkänna vissa af mig för åtnjutande af dessa aflöningsförmåner föreslagna, i statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 13 januari 1908 intagna villkor och bestämmelser, samt förklara, att enhvar, som med eller efter 1909 års ingång tillträdde någon af ifrågasvarande befattningar hos öfverstyrelsen, skulle vara pliktig att underkasta sig nyssberörda villkor och bestämmelser.

För att gifva någon föreställning om omfattningen af öfverstyrelsens åligganden erinrade jag i mitt yttrande till nämnda statsrådsprotokoll därom, att öfverstyrelsen, jämlikt den för densamma utfärdade instruktion, skulle utöfva öfverinseende öfver och inspektion af inemot 200 läroanstalter, angående hvilkas verksamhet och lärarpersonal öfverstyrelsen skulle, såvidt möjligt, förvärfva sig personlig kännedom. Öfverstyrelsen skulle vidare, hvad anginge statens 77 allmänna läroverk, förordna extra och vikarierande lärare, utnämna öfningslärare och ämneslärarinnor, afgifva förslag till besättande af lediga ämneslärartjänster, i vanliga fall besluta om lärares uppflyttning i högre lönegrad, besluta om införandet af nya läroböcker, granska läroverkens arbetsordningar och protokollen öfver konferenserna i hvarje ämne vid de olika läroverken, afgifva förslag till fördelning af vissa anslag såsom till resestipendier, till högre skolor för kvinnlig ungdom, till enskilda läroverk, vidtaga åtgärder i afseende på anordnandet af realskolexamen och studentexamen m. m. Förutom dessa och andra löpande ärenden hade öfverstyrelsen att afgifva utlåtanden i en mängd ärenden, som till densamma remitterades, och hvilka, i följd af det omdaningsarbete, som påginge inom den högre undervisningens alla områden, ofta vore mycket tidsödande och maktpåliggande.

Uti statsverkspropositionen föreslogs tillika, att Riksdagen för beredande af tillgång till vikariearfvoden under semester för såväl öfverstyrelsens medlemmar som å stat uppförda tjänstemän därstädes, i enlighet med af mig i berörda statsrådsprotokoll angifna grunder, måtte, under förändrad rubrik »för tillfällig adjunktion, vikariatsersättning, hyra för lokal och expenser m. m.», höja det under rubrik »för tillfällig adjunktion, hyra för lokal och expenser» för öfverstyrelsen uppförda anslaget, 10,000 kronor, till 12,550 kronor.

Enligt de af departementschefen uti statsrådsprotokollet angifna grun-

derna skulle vikariatsersättningen under semester för ledamot i öfverstyrelsen utgå efter 10 kronor för dag, med rätt för vederbörande vikarier från landsorten att erhålla resekostnads- och traktamentsersättning för resor till och från hufvudstaden enligt gällande resereglemente. Däremot skulle någon godtgörelse till dessa vikarier för möjligen förlorade tjänstgöringspenningar ej ifrågakomma.

Slutligen gjorde Kungl. Maj:t uti propositionen framställning därom, att till arfvoden åt två amanuenser hos öfverstyrelsen måtte på extra stat för år 1909 anvisas ett belopp af 3,000 kronor.

Hvad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit blef af Riksdagen bifallet, med undantag i hvad framställningen angick beviljande af anslag till arfvoden åt två amanuenser hos öfverstyrelsen.

Rörande sistnämnda fråga yttrade Riksdagen i sin skrifvelse den 1 juni 1908 (n:r 8) att Riksdagen icke blifvit öfvertygad om nödvändigheten att, såsom föreslagits, anställa en ytterligare amanuens. Riksdagen hölle nämligen för sannolikt, att, om än för närvarande öfverstyrelsens arbetsbörda vore synnerligen betungande, ett förhållande, som måste anses till stor del betingadt af läroverksorganisationens öfvergång i de af 1904 års Riksdag beslutade nya formerna för densamma, den starka stegring i antal, som de på öfverstyrelsens handläggning beroende ärendena dittills utvisat, icke skulle komma att, sedan öfvergångsåren passerats, allt framgent göra sig i samma grad gällande. I detta sammanhang hade Riksdagen ej heller ansett sig böra underlåta framhålla, att det ville synas Riksdagen, som om lättnad i öfverstyrelsens arbetsbörda skulle kunna vinnas genom en förändring i arbetssättet i riktning af såväl inskränkning i största möjliga mån af antalet utgående expeditioner som äfven dessas affattande i kortast möjliga form.

Under åberopande häraf anmälde Riksdagen, att Riksdagen till arfvode åt en amanuens hos öfverstyrelsen på extra stat för år 1909 anvisat ett belopp af 1,500 kronor.

Såsom förut omförmäls har öfverstyrelsen i underdånig skrifvelse den 30 september 1908, äfvensom i skrifvelse den 27 november 1908, af hvilka den senare innehåller allenast rättelse af vissa uppgifter i den förra, framfört frågan om lönereglering för styrelsen. Därvid har styrelsen till en början erinrat, att enligt dittills meddelade bestämmelser dess stat för år 1909 syntes få följande utseende:

	K r o n o r				
	Lön eller motsvarande.	Tjänstgöringspenningar eller motsvarande.	Ortstilllägg.	Summa.	
1 öfverdirektör, arfvode	2,700	2,300	— —	5,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med än ytterligare 500 kronor.
1 läroverksråd, arfvode	2,000	2,000	— —	4,000	
3 läroverksråd, arfvoden	6,000	6,000	— —	12,000	
1 notarie	2,200	1,500	300	4,000	
1 registrator och aktuarie	2,200	1,500	300	4,000	
1 vaktmästare	600	300	— —	900	
för tillfällig adjunktion, vikariatsersättning, hyra för lokal och expenser m. m.	— —	— —	— —	11,650	
Summa kronor	— —	— —	— —	41,550	

Anmärkning: Innehafvare af tjänst å stat, som förordnas till öfverdirektör eller läroverksråd, äger att under tiden för förordnandet af den med hans innehafvande ordinarie tjänst förenade aflöning behålla 3,000 kronor.

Vidare anför styrelsen i berörda skrifvelse den 30 september 1908.

Af 1904 års riksdagsskrifvelse framginge med all tydlighet, att Riksdagens afsikt varit, att öfverstyrelsens ordförande och ledamöter skulle åtnjuta samma aflöning, som varit afsedd att, efter skedd omreglering, bestämmas för öfverdirektörs- och rådstjänster inom öfriga centrala ämbetsverk. Och häraf syntes följa, att då en annan, högre norm än den, som löneregleringskommittén föreslagit, af Riksdagen numera fastställts för sagda tjänster, enahanda förmån rättvisligen borde tillkomma äfven öfverstyrelsens medlemmar.

I detta afseende tillåte sig öfverstyrelsen hänvisa därtill, att, vid senast företagna löneregleringar, aflöningen för öfverdirektören i landbruksstyrelsen och öfverdirektören i landtmäteristyrelsen bestämts till 10,000 kronor, däraf 6,200 kronor lön, 2,800 kronor tjänstgöringspenningar och 1,000 kronor ortstilllägg, samt för statskommissarie i statskontoret, byråchef i nyssnämnda två styrelser och i domänstyrelsen äfvensom för kammarråd och kammarrättsråd till 8,100 kronor, däraf 5,000 kronor lön 2,500 kronor tjänstgöringspenningar och 600 kronor ortstilllägg, äfvensom att enahanda aflöning med frändrag af ortstillägget tilldelats professorerna vid universiteten och karolinska institutet. Dessutom ägde ofvan uppräkn-

nade tjänstinnehafvare, med undantag af öfverdirektörerna, rätt till ett ålderstillägg å 600 kronor efter 5 års tjänstgöring. Då nämnda löneregleringar vidtagits med särskild hänsyn till den högst betydande stegring i prisen å lifsförnödenheter, som ägt rum sedan föregående omregleringar af de centrala ämbetsverkens lönestater vidtagits, och denna stegring drabbade öfverstyrelsens medlemmar i icke mindre grad än öfriga ämbets- och tjänstemän, föreläge icke heller i fråga om de faktiska orsakerna till behöfvat af en sådan reglering någon skillnad mellan öfverstyrelsen och andra centrala ämbetsverk.

Öfverstyrelsen kunde under sådana omständigheter icke finna annat än rättvist och billigt, att motsvarande aflöningsbelopp jämte ortstillägg fastställdes för öfverstyrelsens chef och ledamöter. Öfverstyrelsen ansåge en förhöjning så mycket mera skälig, som rektorerna vid de högre allmänna läroverken på grund af den nya löneregleringen åtnjöte aflöningsförmåner, som redan i första lönegraden öfverstege läroverksrådets och i några fall jämväl öfverdirektörens. För sådan rektor vore nämligen fastställd en begynnelselönn å 6,000 kronor, hvartill komme af kommunen bekostad fri bostad eller — såsom för närvarande i de flesta fall ägde rum — hyresersättning. Då nämnda ersättning i medeltal belöpte sig till mer än 1,300 kronor, kunde således rektors verkliga begynnelselönn uppskattas till i medeltal omkring 7,300 kronor. Och efter tio års tjänstgöring åtnjöte rektorerna ett ålderstillägg å 500 kronor. Vid de fem profärsläroverken uppbure rektor dessutom såsom föreståndare för den praktiska profärskursen ett årligt arvode å 1,500 kronor. Härtill komme, att om medlem af öfverstyrelsen vore lektor, hvilket väl som hittills till öfvervägande del torde blifva fallet, han endast komme att åtnjuta en pension å 4,000 kronor eller 500 kronor mindre än en rektor vid högre allmänt läroverk.

Vidare ville öfverstyrelsen framhålla, att läroverksrådets ställning i verkligheten vore ännu ogynnsammare än de anförda siffrorna angäfve på den grund, att flertalet rektorer vore bosatta i landsorten med dess erkänt lägre lefnadsomkostnader.

Dessutom förtjänade påpekas, att medlemmarna af öfverstyrelsen dels på grund af en synnerligen stor arbetsbörda, som gjorde att tjänsten helt och hållet kräfde sin man, dels på grund af tjänstens art, som innebure bestämdt hinder för medlemmarna att syssla med undervisning i eller ledning af enskilda undervisningsanstalter, vore utestängda från möjligheten af stadigvarande biinkomster. Af de i och för sig olämpliga förhållanden, som en jämförelse med rektorernas vid de högre allmänna läroverken ekonomiska ställning gäfvat vid handen, följde, bland annat, den olägenheten, att öfverstyrelsens personal endast till ringa del kunde komma att

erhålla en önskvärd rekrytering från rektorskåren, enär rektorer endast undantagsvis torde finnas villiga att utbyta sin befattning mot anställning med minskad löneinkomst men minst lika betungande och ansvarsfullt arbete.

Öfverstyrelsen framhöll vidare, att ålderstillägg borde beredas läroverksråden, därest de komme att kvarstå vid befattningen mer än de fem år första förordnandet omfattade. I detta afseende ansåge öfverstyrelsen tillräckligt hänvisa därtill, att, såsom redan framhållits, ålderstillägg vore förenadt med ofvannämnda nyreglerade byråchefs- och rådstjänster m. m., att vissa bland riksförsäkringsanstaltens tjänstemän, hvilka i sådan egenkap, i likhet med öfverstyrelsens ledamöter, icke vore uppförda å ordinarie stat, vore berättigade till dylikt tillägg, samt att rektorerna vid de allmänna läroverken, hvilka förordnades på viss tid, i regeln fem år, likaledes åtnjöte ålderstillägg. Gifvetvis borde för åtnjutande af ålderstillägg, därest sådant beviljades, jämväl tillgodoräknas den tid, läroverksråd tjänstgjort före den nu ifrågasatta löneregleringens genomförande.

I samtliga ofvannämnda verk, som under de senaste två åren fått sina lönestater omreglerade, hade ock en reglering skett af vaktmästares aflöning.

Vid öfverstyrelsen vore för närvarande anställd endast en vaktmästare, som i aflöning uppbure 900 kronor, däraf 300 kronor ansåges motsvara tjänstgöringspenningar. Med hänsyn till mängden af öfverstyrelsens åligganden hade öfverstyrelsen varit betänkt på att föreslå åtgärder för anställande af ännu en vaktmästare, men beslutit att tillsvidare härmed låta anstå för att begränsa krafven för öfverstyrelsens stat till det allra nödvändigaste.

Under sådana förhållanden och under hänvisning till de skedda löne regleringarna vid åtskilliga andra centrala verk funne öfverstyrelsen billigt, att öfverstyrelsens vaktmästare erhöle en aflöning motsvarande den, som bestämts för förste vaktmästare vid dessa verk, nämligen 1,500 kronor, därest han icke åtnjöte fri bostad samt bränsle.

Den omständigheten, att öfverstyrelsen vore så nyligen inrättad, syntes icke böra hindra en omreglering af aflöningsförhållandena, då dessa alltifrån början varit afsedda att motsvara personalens vid de ämbetsverk, som nu fått sina lönestater omreglerade, hvarjämte till jämförelse framhölles, att den endast två år äldre riksförsäkringsanstalten genom beslut af 1908 års Riksdag redan tillförsäkrats en dylik förmån och den hos öfverstyrelsen anställde notarien vid samma riksdag fått sin aflöning omreglerad och genom ålderstillägg afsevärdt förbättrad.

Därest den frågan skulle framkastas, huruvida icke den nu ifrågasatta regleringen — såsom i flera dylika fall plägat ske — borde föregås af en

utredning rörande behovet af verkets omorganisation och möjligheten af indragning af någon tjänst m. m., ville öfverstyrelsen framhålla, att en sådan utredning icke vore af behovet påkallad, då organisationen, som förbereddes genom särskildt tillkallade sakkunniga, verkstälts så sent som år 1904 samt öfverstyrelsen själf efter de nu gångna fyra årens erfarenhet icke funne en ändrad organisation behöflig och i hvarje fall, med hänsyn till de för närvarande inom läroverken rådande öfvergångsförhållanden, ansåge den nuvarande böra under åtskilliga år ytterligare pröfvas, innan en sådan ändring lämpligen skulle kunna ifrågasättas.

Till sist finge öfverstyrelsen jämväl framhålla, att den ökning i anslaget till öfverstyrelsen, som den ifrågasatta löneregleringen skulle medföra, ej uppginge till så afsevärdt belopp, att det hela kunde anses utgöra någon statsekonomisk fråga af betydelse.

Vidare anför öfverstyrelsen: Öfverdirektörs och läroverksråds aflöning utginge för närvarande dels i form af arfvode, utgörande för den förre 5,000 kronor och för en hvar af de senare 4,000 kronor, hvilka arfvoden, liksom samtliga utgifter å nämnda stat, inginge i det gemensamma reservationsanslaget till de allmänna läroverken, dels ock i form af ett belopp å 3,000 kronor af den med ordinarie tjänst förenade aflöning, allt i öfverensstämmelse med beslut af 1904 års Riksdag.

Öfverstyrelsen ansåge, att den ifrågasatta löneförhöjningen lämpligast borde falla på den del af aflöningen, som uppbures såsom arfvode, och sålunda utgå i form af förhöjning af reservationsanslaget till de allmänna läroverken.

I fråga om ålderstilläggen borde, då enligt Riksdagens beslut innevarande år notariens samt registrators och aktuariens hos öfverstyrelsen ålderstillägg skulle utgå af det under åttonde hufvudtiteln för sådant ändamål uppförda förslagsanslag, på enahanda sätt ske i fråga om läroverksrådets ålderstillägg.

Beträffande pensionsavgift vore för närvarande, på grund af nådiga brefvet den 8 december 1904, så ordnadt, att afgiften utginge af den med medlemmarnas i öfverstyrelsen ordinarie tjänster förenade lön och till de för dessa tjänster föreskrifna pensionsavgiftsbelopp. Då emellertid 1908 års Riksdag, såsom framginge af statsutskottets utlåtande angående aflöningsförhöjning till riksförsäkringsanstaltens tjänstemän och betjänte, ansett, att ett belopp, svarande mot pensionsavgift å den icke ordinarie befattningen, med lämplig afrundning, borde afdragas från de ifrågasatta förhöjda aflöningsbeloppen, hvilket afdrag borde ske å den del af aflöningen, som ansåges motsvara lön, och på denna grund minskat den för öfverdirektören afsedda aflöningen å 10,000 kronor med 400 kronor samt vaktmästarens aflöning å 1,500 kronor med 30 kronor, borde på enahanda

sätt förfaras i fråga om öfverstyrelsens medlemmar och betjante, hvarvid 300 kronor lämpligen kunde anses motsvara pensionsavgift för läroverksråd. Härvid förutsattes gifvetvis, att pensionsavgifterna å medlemmarnas ordinarie tjänster, liksom hittills, utginge af den med dessa tjänster förenade lön eller på annat sätt särskildt utanordnades utan ytterligare inskränkning i öfverdirektörens och läroverksrådets aflöning, eftersom dessa icke borde vidkännas afdrag för dubbla pensionsavgifter.

Öfverstyrelsen framhöll vidare, att i sammanhang med fastställande af ny stat för styrelsen borde beträffande den därpå berörda personalen meddelas i tillämpliga delar motsvarande föreskrifter rörande minimiarbets-tid å tjänsterummet samt villkor och bestämmelser för åtnjutande af löneförmånerna, som stadgats för statskontorets personal.

Med tillämpning af de utaf öfverstyrelsen angifna grunder och under hänvisning till den uppdelning i lön, tjänstgöringspenningar och ortstilllägg, som af Riksdagen fastställts i fråga om åtskilliga nyreglerade aflöningsstater liksom äfven i fråga om notariens samt registratorns och aktuariens hos öfverstyrelsen aflöning, fann styrelsen att dess lönestat för år 1910 borde erhålla följande utseende:

	K r o n o r				
	Lön eller motsvarande.	Tjänstgöringspenningar eller motsvarande	Orts-tillägg	Summa	
1 öfverdirektör, arfvode	2,800	2,800	1,000	6,600	} Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor.
1 läroverksråd, arfvode	1,700	2,500	600	4,800	
3 läroverksråd, arfvoden	5,100	7,500	1,800	14,400	
1 notarie	2,200	1,500	300	4,000	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med ännu ytterligare 500 kronor.
1 registrator och aktuarie	2,200	1,500	300	4,000	
1 vaktmästare	870	450	150	1,470	
för tillfällig adjunktion, vikariatsersättning, hyra för lokal och expenser m. m.	— —	— —	— —	11,650	
Summa kronor	— —	— —	— —	46,920	

Anmärkning: Innehafvare af tjänst å stat, som förordnas till öfverdirektör eller läroverksråd, äger att under tiden för förordnandet af den med hans innehafvande tjänst förenade aflöning behålla 3,000 kronor. — Därest vaktmästaren i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej till honom utgå äfvensom å lönen afdragas 100 kronor årligen.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, och under förutsättning af ofvannämnda villkor och bestämmelser i fråga om minimiarbets-tid m. m., hemställde öfverstyrelsen, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå 1909 års Riksdag att

dels för höjande af aflöningarna åt öfverstyrelsens öfverdirektör, läroverksråd och vaktmästare i enlighet med öfverstyrelsens ofvan angifna förslag till lönestat, öka anslaget till öfverstyrelsen med 5,370 kronor eller från 41,550 kronor till 46,920 kronor;

dels medgifva, att enhvar af läroverksråden skulle äga rätt till ett ålderstillägg å 600 kronor efter 5 års tjänstgöring, samt att innehafvare af läroverksrådsbefattning därvid finge tillgodoräkna den tid, som före den nya aflöningsstatens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till befattningen;

dels ock förklara, att nämnda ålderstillägg skulle utgå af det under åttonde hufvudtiteln uppförda förslagsanslaget till ålderstillägg.

Uti sitt förutnämnda utlåtande den 29 oktober 1908 har statskontoret yttrat:

»I förevarande underdåniga framställning säger sig öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk, med hänsyn till mängden af öfverstyrelsens åligganden, hafva varit betänkt på att föreslå åtgärder för anställande af ännu en vaktmästare, men beslutat att tillsvidare härmed låta anstå för att begränsa krafven för öfverstyrelsens stat till det allra nödvändigaste. Under sådana förhållanden och under hänvisning till de skedda löneregleringarna vid åtskilliga andra centrala verk har öfverstyrelsen funnit billigt, att öfverstyrelsens vaktmästare erhåller en aflöning motsvarande den, som bestämts för förste vaktmästare vid dessa verk, nämligen 1,500 kronor, därest han icke åtnjuter fri bostad samt bränsle.

Häremot vill statskontoret erinra, att förste vaktmästare vid de centrala verken tillsättas icke med hänsyn till omfånget utan med hänsyn till arten af göromålen, så att därtill utses den vaktmästare, som synes kompetent att vara förman för de öfriga. På denna grund och då öfverstyrelsens behof af ytterligare en vaktmästare inom en närmare eller fjärrare framtid icke blir afhjälpt därigenom, att dess nuvarande vaktmästare erhåller förste vaktmästares lön, anser statskontoret löneförmåner för öfverstyrelsens vaktmästare böra bestämmas efter den för statskontorets andra vaktmästare gällande stat med afdrag, motsvarande pensionsavgifterna.

Beträffande sådana afdrag har statskontoret i fråga om riksförsäkringsanstalten i sitt underdåniga utlåtande den 9 december 1907 uttalat

den mening, att ett pensionsafgiften för tjänst innehafvare vid statskontoret motsvarande belopp, afrundadt, där sådant för vinnande af en jämn summa erfordras, till närmast högre femtio- eller hundratal och, hvad vaktmästare beträffade, till 30 kronor för förste vaktmästare och 25 kronor för andra vaktmästare, borde från de föreslagna nya aflöningsbeloppen afdragas, och borde afdraget ske å den del af aflöningen, som ansåges motsvara lön. Enligt nådiga brefvet den 3 juli 1908 har hvad statskontoret i nämnda hänseende hemställt beträffande riksförsäkringsanstaltens tjänstemän och betjante blifvit af Riksdagen godkändt. Vid sådant förhållande torde samma princip böra följas i afseende på afdrag å aflöningsförmånerna för öfverstyrelsens chef, ledamöter och vaktmästare. Afdragen skulle sålunda blifva:

för öfverdirektör.....	400: —	kr.,	motsvarande pensionsavgift	360: —	kr.
» läroverksråd före					
erhållet ålderstillägg	300: —	»	»	280: —	»
» läroverksråd efter					
erhållet ålderstillägg	350: —	»	»	313: 60	»
» vaktmästare	25: —	»	»	21 à 24: —	»

På grund häraf torde staten för dessa tjänst innehafvare böra få följande utseende:

	K r o n o r				
	Lön eller mot- svarande	Tjänstgö- ringspen- ningar eller mot- svarande	Orts- tillägg	Summa	
1 öfverdirektör, arfvode	2,800	2,800	1,000	6,600	
1 läroverksråd, dito	1,700	2,500	600	4,800	} Efter 5 år kan lönen höjas med 550 kronor.
3 dito, dito	5,100	7,500	1,800	14,400	
1 vaktmästare	675	350	150	1,175	} Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor.

Anmärkning: Innehafvare af tjänst å stat, som förordnas till öfverdirektör eller läroverksråd, äger att under tiden för förordnandet af den med hans innehafvande tjänst förenade aflöning behålla 3,000 kronor. — Därest vaktmästaren i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej till honom utgå afvensom å lönen afdragas 100 kronor årligen.

Hvad öfverstyrelsen i öfrigt hemställt får statskontoret i underdånighet tillstyrka.»

Löneregleringskommittén anför i sin ofvanberörda skrifvelse:

Öfverstyrelsen hade framhållit, att, enligt öfverstyrelsens uppfattning, af anfördt yttrande i Riksdagens skrifvelse den 18 maj 1904 med all tyd-

lighet framginge, att Riksdagens afsikt varit, att öfverstyrelsens ordförande och ledamöter skulle åtnjuta samma aflöning, som varit afsedd att, efter skedd omreglering, bestämmas för öfverdirektörs- och rådstjänster inom öfriga centrala ämbetsverk. Däraf ansåge öfverstyrelsen följa, att, då en annan, högre norm än den, som löneregleringskommittén föreslagit, vid 1907 och 1908 årens riksdagar fastställts för sagda tjänster, enahanda förmån rättvisligen borde tillkomma äfven öfverstyrelsens medlemmar.

I anledning häraf finge kommittén erinra, att, då den första, den 18 november 1903 afgifna delen af kommitténs betänkanden afsett allenast allmänna förutsättningar och grunder för en reglering af löneförhållanden m. m. inom de centrala ämbetsverken, kommittén funnit sig ej äga anledning att i nämnda del föreslå aflöningssatser för andra än de normala lönegraderna inom dessa ämbetsverk (jfr delen I sid. 130—133).

I afseende å aflöningssatserna för sådana befattningar, hvilka, enligt de af kommittén angifna grunder, ej tillhörde de normala lönegraderna, hade kommittén förbehållit sig att framställa förslag i sammanhang med regleringsfrågorna för de särskilda ämbetsverk, där sådana befattningar förefunnos eller blefve föreslagna.

Hvad verkens chefer anginge, hade kommittén såsom tillhörande normala lönegrader räknat dels de generaldirektörer, hvilka då uppbure i aflöning 9,000 kronor, och dels de öfverdirektörer och andra därmed jämförliga chefer, hvilka då åtnjöte en aflöning af 7,000 kronor. I fråga om öfriga tjänstemän i centrala ämbetsverk hade tagits i betraktande allenast de tre dåvarande allmänna lönegraderna.

Såsom en i delen I (sid. 45.—53) intagen tabell öfver de vid 1903 års början för centrala statsmyndigheter gällande lönestater utvisade, hörde rådstjänsterna i centrala ämbetsverk i allmänhet till den tredje allmänna lönegraden, med en begynnelseaflöning af 6,400 kronor, hvartill kunde efter fem år komma ett ålderstillägg af 600 kronor.

Nämnda tabell gåfve ock vid handen, att förutom de öfverdirektörer och därmed jämförliga chefer, som kommittén räknat till normalgraderna, funnos öfverdirektörer och dylika chefer med högre aflöning.

Vid afgifvandet af sin första del hade kommittén ansett, att

för öfverdirektör och annan därmed jämförlig chef i normalgrad borde bestämmas en aflöning af 8,000 kronor, samt

för tjänstemän i 3:dje lönegraden en begynnelseaflöning af 7,000 kronor, hvartill skulle kunna komma efter fem år ett ålderstillägg af 600 kronor.

För tjänstemän i 3:dje lönegraden vid centrala ämbetsverk hade emellertid vid 1907 och 1908 årens riksdagar begynnelseaflöningen bestämts

till 8,100 kronor, fördelad i lön 5,000 kronor, tjänstgöringspenningar 2,500 kronor och ortstillägg 600 kronor, hvartill kunde komma efter fem år ett tillägg till lönen med 600 kronor.

Vid nämnda båda riksdagar hade däremot icke aflöning satts för någon öfverdirektör eller därmed jämförlig chef i normalgrad, men för öfverdirektörerna i landtbruks- och landtmästeristyrelserna, som ansåges böra tillerkännas högre aflöning än öfverdirektör i normalgrad, hade aflöningen blifvit satt till 10,000 kronor, däraf 6,200 kronor i lön, 2,800 kronor i tjänstgöringspenningar och 1,000 kronor i ortstillägg.

Sedan kommittén i sitt den 8 december 1908 afgifna betänkande (delen XV) angående, bland annat, kontroll- och justeringsstyrelsen föreslagit för öfverdirektör i normalgrad en aflöning af 9,000 kronor, fördelad i lön 5,700 kronor, tjänstgöringspenningar 2,500 kronor och ortstillägg 800 kronor, hade i den kungl. propositionen till 1909 års Riksdag angående statsverkets tillstånd och behof sistnämnda aflöningsbelopp föreslagits för öfverbibliotekarien vid kungl. biblioteket och riksantikvariern, under det att för riksarkivariern föreslagits samma aflöning, som vid 1908 års riksdag tillerkändes öfverdirektörerna i landtbruks- och landtmästeristyrelserna.

Att vid reglering af aflöningsförmånerna för ledamöterna i öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk behörig hänsyn borde tagas till den begynnelseaflöning, som vid 1907 och 1908 årens riksdagar blifvit bestämd för ledamöterna i statskontoret med flera ämbetsverk, syntes kommittén vara med rätt och billighet öfverensstämmande. Och med afseende å betydelsen af öfverstyrelsens verksamhet och de kraf, som måste ställas på dess chef, ansåge kommittén, att, vid reglering af aflöningen till bemälda chef, han skäligen borde, i den mån under nu gällande förhållanden kunde ske, jämföras med öfverdirektörerna i landtbruks- och landtmästeristyrelserna, och ej med öfverdirektörer och andra dylika chefer i normalgrad.

Från de belopp, som bestämts såsom begynnelseaflöning för ledamöter i statskontoret med flera ämbetsverk och såsom aflöning för öfverdirektörerna i landtbruks- och landtmästeristyrelserna, torde emellertid i nu förevarande fall böra, något afrundade, afdragas belopp motsvarande pensionsavgiften för ordinarie tjänstemän i enahanda grader. Ett dylikt tillvägagångssätt hade af statskontoret föreslagits uti dess den 9 december 1907 afgifna utlåtande i fråga om aflöningsförhöjning till riks försäkringsanstaltens tjänstemän och betjante, hvilket förslag äfven syntes hafva legat till grund för 1908 års Riksdags beslut i ämnet. Kommittén tillåte sig i detta sammanhang erinra om hvad statskontoret i sitt berörda utlåtande anförde rörande denna fråga.

Då riks försäkringsanstalten genom 1902 års Riksdags beslut hade upp-

rättats, hade personalens aflöningar afpassats efter då gällande stater för de centrala ämbetsverken. När nu för dessa verk fastställts nya stater med väsentligen förhöjda lönebelopp, så som skett i den vid 1907 års Riksdag godkända staten för statskontoret, hade det synts statskontoret icke annat än billigt, att jämväl riks försäkringsanstaltens personal komme i åtnjutande af motsvarande aflöningsförbättring. Enligt lagen angående civila tjänst innehafvares rätt till pension den 11 oktober 1907, som trädte i kraft med 1908 års ingång, måste emellertid pensionsafgift erläggas af dem, som komme att åtnjuta lön å statskontorets nya stat, under det att däremot för befattningshafvare vid riks försäkringsanstalten, såsom icke uppförda å ordinarie stat, sådan skyldighet icke förefunnos. I följd däraf skulle, därest samma aflöningsbelopp sattes för anstaltens befattningshafvare som för motsvarande tjänstemän i statskontoret, detta leda till att de förra i själfva verket komme i åtnjutande af högre aflöning än de senare, hvaraf också skulle följa, att vid eventuell öfverflyttning af anstalten å ordinarie stat dess befattningshafvare skulle komma att lida minskning i innehafvande aflöningsförmåner. För undvikande af detta enligt statskontorets mening mindre lämpliga förhållande hade det synts statskontoret, som om ett pensionsafgiften motsvarande belopp, afrundadt — där sådant erfordrades för vinnande af en jämn summa — till närmast högre femtio- eller hundratal och, hvad vaktmästarna beträffade, till 30 kronor för förste vaktmästaren och 25 kronor för andra vaktmästaren, borde afdragas från berörda aflöningsbelopp; och borde afdraget ske å den del af aflöningen, som ansåges motsvara lön.

I hvad statskontoret sålunda anført ansåge sig kommittén så mycket hellre böra instämma, som öfverdirektören och ledamöterna i öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk tvifvelsutan torde komma att inom en icke alltför aflägsen framtid blifva ordinarie i vanlig mening. Vägande skäl syntes kommittén tala för en sådan förändring. Därigenom skulle ock vinnas den fördelen, att det sätt, hvarpå aflöningarna för närvarande utginge till ifrågavarande tjänstemän, kunde upphöra. Då emellertid bestämmelserna angående bemälda öfverdirektörs och ledamöters tillsättning kommit till stånd så sent som år 1904 och då öfverstyrelsens organisation ännu icke kunde anses tillräckligt pröfvad, samt då det kommittén i detta ärende gifna uppdrag icke synts vara af så vidsträckt omfattning, hade kommittén ansett sig sakna tillräcklig anledning att framlägga något förslag uti ifrågavarande hänseende.

I detta sammanhang tilläte sig kommittén något beröra frågan om sättet, hvarpå afgifterna borde utgå för de pensioner, som vore förenade

med de ordinarie tjänster, hvilka kunde innehafvas af öfverstyrelsens ordförande och ledamöter.

Såsom förut vore nämndt, vore uti kungl. brefvet den 8 december 1904 stadgadt bland annat, att innehafvare af tjänst å stat, som förordnades till ordförande eller ledamot af öfverstyrelsen, ägde att under tiden för förordnandet af den med hans innehafvande ordinarie tjänst förenade aflöning behålla 3,000 kronor samt att därvid skulle iakttagas att, för fyllande af detta belopp, skulle användas i första rummet den i samma aflöning ingående egentliga lön, sedan däraf för att till statsverket besparas undantagits ett belopp, motsvarande den afgift, som det kunde åligga tjänstinnehafvaren att erlægga såsom bidrag till sin egen pensionering, samt i öfrigt erforderlig del af de i aflöningen ingående tjänstgöringspenningarna. Sedan författningarna angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension och hvad därmed ägde samband från och med ingången af år 1908 trädte i kraft, kunde det väl ifrågasättas, huruvida icke nyssberörda bestämmelser i kungl. brefvet den 8 december 1904 borde ändras därhän att, om öfverstyrelsens ordförande och ledamöter innehade ordinarie befattning, de skulle själfva vidkännas afgifterna för egen pensionering i sin ordinarie tjänst. Då emellertid, såsom ofvan vore nämndt, det varit med särskild hänsyn till möjligen blifvande pensionering i egenskap af öfverdirektör och ledamöter i öfverstyrelsen som aflöningarna för bemälda tjänstemän blifvit enligt nu föreliggande förslag upptagna till lägre belopp än hvad som motsvarade aflöningen å stat till öfverdirektörerna i landtbruks- och landtmästeristyrelserna samt begynnelseaflöningen till ledamöterna i statskontoret med flera centrala ämbetsverk, kunde det väl icke vara med rätt och billighet öfverensstämmande att låta öfverdirektören och ledamöterna i öfverstyrelsen själfva vidkännas pensionsavgift jämväl för deras ordinarie befattningar. Vid sådant förhållande hade det syntts kommittén, att det nuvarande förfaringssättet tills vidare kunde bibehållas, så att pensionsavgiften för den ordinarie tjänsten bestredes af den med samma tjänst förenade aflöningen och i vederbörlig ordning öfverlämnades till pensionsfonden för civila tjänstinnehafvare.

Öfverstyrelsen hade jämväl hemställt, att ålderstillägg måtte beredas läroverksråden, därest de komme att kvarstå vid befattningen mer än de fem år, det första förordnandet omfattade. I detta hänseende hade öfverstyrelsen hänvisat bland annat därtill, att ålderstillägg vore förenadt med byråchefs- och rådstjänster i vissa centrala verk, som vid 1907 och 1908 årens riksdagar erhållit ny lönereglering, samt att vissa bland riksförsäkringsanstaltens tjänstemän, hvilka i sådan egenskap, i likhet med öfversty-

relsens ledamöter, icke vore uppförda å ordinarie stat, vore berättigade till dylika tillägg.

Enär emellertid i de af öfverstyrelsen anförda centrala verken, som erhållit ny lönereglering vid 1907 och 1908 årens riksdagar — statskontoret, kammarkollegium, kammarrätten, domänstyrelsen samt landtbruks- och landtmäteristyrelserna — ledamotsplatserna skulle tillsättas i vanlig ordning med ordinarie tjänstinnehafvare och icke, såsom för närvarande vore fallet inom öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk, allenast på viss tid, syntes det kommittén, att ledamotsplatserna i öfverstyrelsen icke kunde uti ifrågavarande afseende jämnställas med nämnda byråchefs- och rådstjänster.

Men ej heller jämförelsen med tjänstemän i riksförsäkringsanstalten kunde enligt kommitténs åsikt åberopas i detta hänseende. Ledamotsbefattningarna i riksförsäkringsanstalten tillsattes nämligen, enligt den för anstalten den 19 december 1902 utfärdade instruktion, icke på viss tid, utan — efter det befattningarna kungjorts lediga — medelst förordnande tills vidare. Anledningen till sistnämnda förhållande vore, att riksförsäkringsanstalten ännu ej kommit på ordinarie stat. I den proposition, Kungl. Maj:t aflåtit till 1902 års Riksdag om inrättande af en riksförsäkringsanstalt, hade föreslagits anstaltens uppförande på ordinarie stat. I likhet med de kommitterade, som afgifvit förslag till ordnande af nämnda förvaltning, hade emellertid Riksdagen, enligt dess skrifvelse den 13 maj 1902 (n:r 90), icke funnit tillrädligt, att riksförsäkringsanstaltens organisation redan då definitivt fastsloges genom anställande vid densamma af ett visst antal tjänstemän med aflöningar på ordinarie stat. Det hade syntes Riksdagen icke vara grundad anledning antaga, att i fråga om förvärfvande af dugliga arbetskrafter förhållandena skulle ställa sig mindre gynnsamma för riksförsäkringsanstalten än för vissa andra uppgifna verk, om personalen vid anstalten till en början anställdes på extra stat. I en den 20 mars 1908 till Riksdagen aflåten proposition (n:r 100) angående aflöningsförhöjning till riksförsäkringsanstaltens tjänstemän och betjante hade hemställts, bland annat, om medgifvande att af arbetarförsäkringsfondens intressemedel använda visst belopp för beredande af ålderstillägg till vissa tjänstemän samt en vaktmästare vid anstalten. Då chefen för civildepartementet, enligt det vid nämnda proposition fogade statsrådsprotokoll, inför Elders Kungl. Maj:t föredragit riksförsäkringsanstaltens framställning om ålderstillägg åt vissa befattningshafvare, hvilka alltsedan den 1 januari 1903 innehaft befattning inom anstalten, hade departementschefen yttrat, att det syntes skäligt och jämväl torde vid reglerandet af aflöningsförmånerna vid anstalten varit förutsatt, att de af anstaltens befattningshafvare, hvilka en-

ligt i allmänhet gällande bestämmelser uppfyllt villkoren för ålderstilläggs åtnjutande, erhöles sådant tillägg till samma belopp, som i staterna för de centrala ämbetsverken funnes för motsvarande befattningar upptagna å ordinarie stat. I sitt utlåtande (n:r 134) i anledning af den kungl. propositionen hade statsutskottet yttrat uti ifrågavarande afseende, att för beredande af ålderstillägg åt fyra tjänstemän och en vaktmästare vid riksförsäkringsanstalten Eders Kungl. Maj:t begärt anvisande från och med år 1908 af visst belopp och att utskottet icke hade något att däremot erinra. I sammanhang därmed hade utskottet emellertid gent emot den mening, som i detta hänseende uttalats af departementschefen, velat framhålla, att äfven framdeles, då fråga uppstode om tillerkännande af ålderstillägg åt någon befattningshufvare vid anstalten, Riksdagens bifall därtill borde inhämtas, så mycket mera som förhöjning af anslaget till riksförsäkringsanstalten därigenom påkallades. — Riksdagen hade anvisat de för ålderstillägg begärda medlen.

Kommittén hade ansett sig böra erinra om hvad sålunda förekommit beträffande ålderstillägg åt vissa befattningshufvare vid riksförsäkringsanstalten för att visa, att, efter kommitténs uppfattning, förhållandena uti ifrågavarande hänseende vid nämnda anstalt och vid öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk ej vore med hvarandra jämförliga. Riksförsäkringsanstalten befunne sig ännu på extra stat, öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk vore såsom sådan på ordinarie stat, men dess ledamöter skulle, enligt planen för organisationen, tillsättas på fem år i sänder, och då vid 1904 års riksdag anslag beviljats för öfverstyrelsen, hade ej antydts, än mindre medgifvits, att dess ledamöter skulle kunna erhålla ålderstillägg å sina arfvoden.

Öfverstyrelsen hade jämväl hänvisat därtill, att rektorerna vid de allmänna läroverken, ehuru i regeln förordnade på viss tid, likväl kunde komma i åtnjutande af ålderstillägg.

Detta förhållande hade ej syntts kommittén utgöra anledning att bifalla framställningen om ålderstillägg till läroverksråden, så mycket mindre som förmån af ålderstillägg för rektorerna redan förefunnits, då vid 1904 års riksdag den nuvarande aflöningen för öfverstyrelsens ledamöter bestämts, utan att då hänsynen till rektorernas omförmälda förmån föranledt därtill, att dylik förmån ansetts böra tillerkännas bemälda ledamöter.

Så länge den nuvarande ordningen med ledamöternas förordnande allenast på viss tid bibehölles, ansåge kommittén fördenskull, i motsats till öfverstyrelsen och statskontoret, ålderstillägg ej böra tillkomma bemälda ledamöter.

Den hos öfverstyrelsen anställde vaktmästaren åtnjöte en aflöning af

900 kronor, hvaraf 300 skulle anses såsom tjänstgöringspennigar. Öfverstyrelsen hade ansett denne vaktmästare böra erhålla enahanda aflöning, som vid de åren 1907 och 1908 skedda regleringarna blifvit bestämd för förste vaktmästare i statskontoret med flera centrala ämbetsverk. Statskontoret åter hade ansett löneförmånerna för ifrågavarande vaktmästare böra bestämmas med hänsyn till hvad som gällde för vaktmästare i allmänhet vid statskontoret.

Kommittén biträdde statskontorets uppfattning i detta hänseende. Enligt kommitténs åsikt borde nämligen, om ej särskilda undantagsförhållanden förelåge, fortfarande gälla den allmänna regeln, att särskild högre aflöning såsom för s. k. förste vaktmästare utginge allenast vid de centrala verk och myndigheter, där de ordinarie vaktmästarna vore flera än en.

Att emellertid, såsom öfverstyrelsen och statskontoret föreslagit, vid uppförandet å stat af den vaktmästaren i öfverstyrelsen tillkommande aflöningen göra afdrag för belopp, motsvarande pensionsafgift, syntes kommittén ej påkalladt. Så hade ej skett, då vid 1908 års riksdag aflönningarna bestämts för notarien samt för registratorn och aktuarien hos öfverstyrelsen.

Och då anledning syntes kommittén saknas, att ej vaktmästaren skulle, likasom fallet numera vore med sistnämnda två tjänstemän, varda ordinarie i vanlig mening, blefve han naturligtvis, likasom dessa, i egenskap af ordinarie tjänstinnehafvare underkastad gällande civila pensionslag och bestämmelse i sådant hänseende intagen i själfva aflöningsvillkoren.

Godkändes kommitténs uppfattning i ofvanberörda hänseenden, skulle staten för öfverstyrelsen erhålla följande utseende.

	K r o n o r				
	Lön eller mot- svarande.	Tjänst- görings- penningar eller mot- svarande.	Orts- tillägg.	Summa.	
1 öfverdirektör, arfvode...	2,800	2,800	1,000	6,600	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 500 kro- nor och efter 15 år med än ytterligare 500 kronor.
1 läroverksråd, »	1,700	2,500	600	4,800	
3 läroverksråd, arfvoden	5,100	7,500	1,800	14,400	
1 notarie.....	2,200	1,500	300	4,000	
1 registrator och aktuarie	2,200	1,500	300	4,000	
1 vaktmästare.....	700	350	150	1,200	Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor.
För tillfällig adjunktion, vikariatsersättning, hy- ra för lokal och expen- ser m. m.....	—	—	—	11,650	
Summa kronor	—	—	—	46,650	

Anmärkning 1. Innehafvare af tjänst å stat, som förordnas till öfverdirektör eller läroverksråd, äger att under tiden för förordnandet af den med hans innehafvande tjänst förenade aflöning behålla 3,000 kronor.

Anmärkning 2. Därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej till honom utgå äfvensom å lönen afdragas 100 kronor årligen.

Den af öfverstyrelsen angifna staten för år 1909 slutade å 41,550 kronor.

Enligt kommitténs förslag skulle den nya staten komma att sluta på 46,650 kronor, hvadan alltså skulle erfordras en anslagsförhöjning af 5,100 kronor.

Vid beräkningen hade dock hänsyn icke tagits till ålderstillägg åt vaktmästaren, hvilket — i likhet med hvad som gällde i fråga om ålderstillägg åt notarien samt registratorn och aktuarien — skulle utgå af åttonde hufvudtitelns gemensamma anslag till ålderstillägg.

Då vid 1908 års Riksdag aflöningsförmånerna bestämts för notarien samt för registratorn och aktuarien hos öfverstyrelsen, hade ansetts, att de villkor och bestämmelser, som 1907 års Riksdag stadgat för rätt att åtnjuta de i den nya staten för statskontoret upptagna aflöningsförmåner, äfven bort föreskrifvas beträffande bemälda tjänstemän hos öfverstyrelsen, i den mån dessa bestämmelser varit tillämpliga å dem.

Enahanda hade synts böra ske beträffande de af kommittén föreslagna aflöningsförmånerna för vaktmästaren hos öfverstyrelsen, med beaktande

därvid i vissa hänseenden af hvad vid 1909 års Riksdag blifvit på Kungl. Maj:ts förslag stadgad beträffande vaktmästare vid högsta domstolen.

Villkoren och bestämmelserna för åtnjutande af de aflöningsförmåner, som kommittén föreslagit för vaktmästaren hos öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk, torde fördenskull kunna affattas sålunda:

att innehafvare af ordinarie vaktmästarbefattning i öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk skulle vara underkastad den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden, som vid en möjligen inträdande förändrad organisation af ämbetsverket eller eljest i allmänhet kunde vara stadgad, samt i sådant hänseende äfvensom, därest ämbetsverkets ställning inom statsförvaltningen så förändrades, att detsamma ej längre kunde såsom själfständigt ämbetsverk anses, eller därest vissa ifrågavarande ämbetsverk tillhörande göromål öfverflyttades till annat ämbetsverk, vara pliktig att, med bibehållande af den tjänstegrad och den aflöning han innehade, efter ny eller förändrad arbetsordning sköta de med befattningen förenade göromål eller, efter Kungl. Maj:ts förordnande, tjänstgöra i det verk, till hvilket göromålen öfverlämnades;

att med vaktmästarbefattning i öfverstyrelsen icke måtte förenas annan tjänst å rikets, Riksdagens eller kommuns stat;

att med sådan befattning ej heller måtte förenas anställning hos verk eller bolag, som vore med Kungl. Maj:ts oktroj försedt eller blifvit såsom aktiebolag registrerad, eller annan tjänstebefattning af hvad slag som helst, så framt ej öfverstyrelsen uppå därom gjord framställning och efter pröfning, att ifrågavarande anställning eller tjänstebefattning ej ansåges inverka hinderligt för tjänstgöringen i ämbetsverket, funne anställningen eller befattningen kunna få tills vidare mottagas och bibehållas;

att tjänstgöringspenningar finge uppbäras endast för den tid, vaktmästaren verkligen tjänstgjort, men för den tid, han varit från tjänstgöring befriad, skulle utgå till den, som uppehållit befattningen;

att, därest vaktmästaren af sjukdom hindrades att förrätta sin befattning, han ägde uppbära hela lönen jämte ortstillägget, men att, därest han undfinge ledighet för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter, tjänstgöring hos Riksdagen, dess utskott eller revisorer eller andra särskilda uppdrag eller i behörig ordning afstängdes från tjänstgöring eller eljest vore lagligen förhindrad att sköta befattningen, han kunde förpliktas att under ledigheten utöfver sina tjänstgöringspenningar afstå så mycket af lönen eller ortstillägget, som för befattningens uppehållande erfordrades eller eljest pröfvades skäligt;

att aflöning ej måtte utgå till vaktmästaren för tid, hvarunder han

afhållit sig från tjänstgöring utan att hafva i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunna styrka giltigt förfall;

att, därest vaktmästaren blefve afstängd från tjänstgöring eller i hakte tagen, den del af hans aflöning, som icke af öfverstyrelsen pröfvades böra användas till befattningens uppehållande, skulle under tiden innehållas, såvida ej öfverstyrelsen funne skäligt låta honom uppbära något däraf;

att ifråga om rätt till förhöjning af lönen efter viss tids fortsatt innehafvande af vaktmästarebefattningen tidpunkten för förhöjningen bestämdes att inträda efter fem år, under villkor att innehafvaren under mer än fyra femtedelar af den tjänstetid, som erfordrades för att vinna nämnda förhöjning, med godt vitsord bestridt sin egen eller, på grund af förordnande, annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, samt under iakttagande, att den högre aflöningen ej finge tillträdas förr än vid början af kalenderåret näst efter det, hvarunder den stadgade tjänståldern blifvit uppnådd; börande befattningens innehafvare därvid tillgodoräknas den tid, som före den nya aflöningsstatens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till befattningen;

att likväl vaktmästare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande af löneförhöjning, redan uppnått den lefnads- och tjänstålder, som berättigade honom till pension, icke må tillträda samma förhöjning;

att vid afgang från tjänsten till följd af afskedstagande, entledigande eller dödsfall själfva lönen äfvensom ortstillägget utginge till månadens slut;

att i fråga om skyldighet att från tjänsten afgå äfvensom i fråga om rätt till pension skulle gälla hvad i särskild lag angående civila tjänsteinnehafvares rätt till pension vore vid tiden för den nya lönestatens ikraftträdande eller, såvidt anginge innehafvare af vaktmästarbefattning, som där efter tillträdde, vid tillträdet till befattningen stadgadt; samt

att den, som tillträdde den nya aflöningsstaten, skulle vara skyldig underkasta sig, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, upphörande af eller minskning i extra inkomster, som kunde åtfölja tjänstebefattning eller utgå för bestyr i sammanhang därmed.

Såsom förutsättning för den blifvande aflöningsregleringen för vaktmästaren hos öfverstyrelsen borde, såsom för ordinarie tjänstinnehafvare i statskontoret med flera ämbetsverk, uppställas, att bemälde vaktmästare skulle, i den mån ej undantag kunde anses böra stadgas eller för särskilda fall efter pröfning medgifvas, vara å tjänstelokalen tillstädes minst sex timmar hvarje söckendag.

Reservationer mot kommitténs förslag hafva afgifvits af dess ledamöter läroverksrådet A. Nordfelt och häradshöfdingen Th. af Callerholm.

Nordfelt har beträffande de ifrågasatta ålderstilläggen åt läroverksråden anført hufvudsakligen följande:

Mot de skäl öfverstyrelsen andragit för beviljande af ålderstillägg åt läroverksråden, hade kommittén framställt vissa invändningar, i hufvudsak gående ut på att visa, att olikheter förefunnes mellan läroverksrådets befattningar och de tjänster, hvarmed öfverstyrelsen velat jämföra dessa.

Hvad då först beträffade vissa nyreglerade byråchefs- och rådstjänster m. m. syntes öfverstyrelsen hafva haft anledning att hänvisa till den omständigheten, att ålderstillägg vore förenade med nämnda tjänster, alldenstund detta utgjorde en nödvändig förutsättning för att en sådan förmån skulle kunna ifrågasättas för läroverksråden.

Angående riksförsäkringsanstalten hade kommittén visserligen påvisat en del formella olikheter vid jämförelse med öfverstyrelsen, men hufvudsaken stode dock fast, nämligen att det redan funnes ett centralt ämbetsverk, bland hvars tjänstemän vissa åtnjöte ålderstillägg, oaktadt de icke vore anställda såsom ordinarie befattningshafvare. Kommittén hade i detta sammanhang framhållit, att då vid 1904 års Riksdag anslag beviljats för öfverstyrelsen, det ej antydts, än mindre medgifvits, att dess ledamöter skulle kunna erhålla ålderstillägg å sina arfvoden. Men något uttalande af Riksdagen vid riksförsäkringsanstaltens upprättande angående ålderstillägg åt tjänstemännen därstädes före deras eventuella anställande såsom ordinarie syntes icke heller kunna uppvisas. Den af kommittén påpekade omständigheten, att läroverksrådets arfvoden, liksom de åt öfverstyrelsen anvisade medel i öfrigt, utginge af ordinarie anslag, under det att tjänstemännen i riksförsäkringsanstalten äfven i denna mening vore anställda på extra stat, syntes i förevarande afseende tala till öfverstyrelsens förmån och icke tvärtom. Emellertid syntes det som om jämförelsen mellan rektorernas vid de allmänna läroverken ställning vore den, som icke blott låge närmast till hands, utan äfven borde få betraktas såsom för frågan afgörande. Principen att tillsätta rektorsbefattningar på förordnande hade så fullständigt genomförts, att för närvarande ingen ordinarie rektor funnes vid högre läroverk och endast två vid lägre. Under tiden hade det blifvit regel, att rektorerna förordnades på högst fem år i sänder. Från och med år 1864 åtnjöte såväl ordinarie som tillförordnade rektorer vid de högre läroverken ålderstillägg, hvilken förmån snart därefter beviljats andra rektorer och för närvarande åtnjötes af samtliga. Rektorspension hade beviljats tillförordnade rektorer först från och med år 1905. Då nu äfven läroverksråden tillsattes medelst förordnande på viss tid — högst

fem år i sänder — samt egentliga anledningen till att de icke från början tillsatts genom utnämning af dåvarande departementschefen i förhandlingarna vid 1904 års Riksdag angifvits vara den, som gifvit upphof till motsvarande förfaringssätt i fråga om rektorsbefattningarna, nämligen att man velat skaffa sig säkerhet för att en person, som mot förmodan för tjänsten befunnes olämplig, måtte kunna ersättas af en annan och återgå till sin förutvarande tjänst, vore öfverensstämelsen mellan dessa båda slag af befattningar så stor, att då rektorerna åtnjöte ålderstillägg, läroverksråden borde i någon form beredas motsvarande förmån. Detta vore så mycket mera angeläget, som det kunde befaras, att de ifrågasatta aflöningsförmåner utan ålderstillägg icke skulle utöfva tillräcklig dragningskraft på dugande och för läroverksrådsbefattningarna lämpliga förmågor, och särskildt att önskvärd rekrytering från rektorskåren kunde uteblifva. Då det vore ovisst, huru lång tid komme att förflyta, innan verket kunde ställas på ordinarie stat i vanlig mening, vore det i hvarje fall icke med rättvisa och billighet förenligt, att läroverksråden, som, enligt hvad de gångna årens erfarenhet gifvit vid handen, hade sig ålagd en synnerligen dryg arbetsbörda, skulle efter fem års tjänstgöring och förnyadt förordnande åtnjuta väsentligt mindre aflöning än motsvarande tjänstinnehafvare inom öfriga förvaltningsområden. Det olämpliga i en sådan anordning fölle så mycket mera i ögonen, som den hos styrelsen anställde notarien samt registrators- och aktuarietjänstens innehafvare genom beslut af 1908 års Riksdag blifvit ställda på ordinarie stat samt åtnjöte lön och ålderstillägg i likhet med motsvarande tjänstemän vid de omreglerade verken. På grund häraf och då statskontoret i sitt utlåtande öfver öfverstyrelsens framställning jämväl tillstyrkt beredande af ålderstillägg åt läroverksråden, borde, därest ålderstillägg i vanlig ordning icke kunde beviljas öfverstyrelsens ledamöter, åtgärder vidtagas för att bereda de nuvarande läroverksråden, hvilka samtliga i sådan egenskap tjänstgjort från och med år 1905, personliga ålderstillägg från och med år 1910 i öfverensstämmelse med de principer, som af statsutskottet uttalats vid 1908 års Riksdag i fråga om ålderstillägg åt vissa tjänstemän vid riksförsäkringsanstalten. Emellertid hade kommittén gent emot den af öfverstyrelsen gjorda jämförelsen mellan läroverksråden och rektorerna anført, att förmånen af ålderstillägg för rektorerna redan förefunnits, då vid 1904 års Riksdag den nuvarande aflöningen för öfverstyrelsens ledamöter bestämts, utan att då hänsynen till rektorernas omförmälda förmån föranledt därtill, att dylik förmån ansetts böra tillerkännas bemälda ledamöter. Utom det att denna anmärkning knappast berörde sakens kärna, syntes den jämväl i öfrigt sakna beviskraft. Ty äfven om Riksdagen varit öfvertygad

om likställigheten i förevarande hänseende mellan öfverstyrelsens ledamöter och de tillförordnade rektorerna, syntes det hafva stått i öfverensstämmelse med rådande sedvänja, att tillförordnade ledamöter i ett nyupprättadt verk icke omedelbart tillförsäkrades samma förmåner, som om de varit ordinarie. Äfven i detta sammanhang kunde omständigheterna vid beviljande af ålderstillägg åt riks försäkringsanstaltens tjänstemän några år efter anstaltens upprättande anföras till stöd för en standpunkt, motsatt kommitténs. Såsom sammanfattning af hvad sålunda blifvit anfördt framhölles, att läroverksråden i fråga om begynnelselönen blifvit såväl af 1904 års Riksdag som i kommitténs nu föreliggande utlåtande principiellt likställda med innehafvare af rådstjänster i de omreglerade verken; att det icke blifvit bestridt, att samma likställighet förefunnnes i fråga om arbetets ansvar och kräfvande beskaffenhet i öfrigt; att det på grund häraf vore rättvist och billigt, att läroverksråden i likhet med rektorerna — hvilka båda slag af tjänstinnehafvare endast på grund af säregna förhållanden inom det verksamhetsområde, de tillhörde, ansetts böra tillsättas på förordnande — komme i åtnjutande af vederbörliga ålderstillägg; att formella betänkligheter häremot med hänsyn till förhållandena inom den centrala förvaltningen i öfrigt redan kunde anses häfda genom 1908 års riksdags beslut om ålderstillägg åt tjänstemän vid riks försäkringsanstalten, hvilken i fråga om personalens anställning i intet väsentligare afseeende visats afvika från öfverstyrelsen; samt att det i hvarje fall låge i utvecklingens natur och trots formella hinder torde blifva nödvändigt, att nya former utfunnnes för nya förhållanden. På grund häraf hemställdes, att ålderstillägg måtte beredas läroverksråden i öfverensstämmelse med öfverstyrelsens i ärendet gjorda och sedermera af statskontoret tillstyrkta framställning, dock att det måtte tagas i öfvervägande, huruvida icke nämnda tillägg borde blifva af den personliga art, för hvilken statsutskottet uttalat sig i fråga om ålderstillägg åt vissa tjänstemän i riks försäkringsanstalten.

Sedan Nordfelt därefter på anförda skäl hemställt, att, därest läroverksråden icke bereddes ålderstillägg, något afdrag, motsvarande pensionsavgift för s. k. rådstjänster, icke heller måtte ifrågakomma, erinrade han angående vaktmästarens hos öfverstyrelsen aflöning, att styrelsen ansett det mått af arbete, som ålåg vaktmästaren, vara så stort, att det lämpligen borde fördelas på två vaktmästare. Då emellertid åtgärder i sådant syfte icke föreslagits, ansåge Nordfelt befogadt, att vaktmästaren i ersättning bereddes den högre aflöning, som efter skedd omreglering tillkomme förste vaktmästare i vissa andra centrala verk och jämväl, om ock i nå-

got afvikande form, af kommittén föreslagits beträffande vaktmästaren vid mynt- och justeringsverket.

Den andre reservanten, af Callerholm, var äfven af den åsikten, att läroverksråden borde komma i åtnjutande af ett ålderstillägg och framhöll därvid, att ifrågavarande befattningar redan befunne sig å ordinarie stat, ehuru innehafvarna tillsattes på viss tid; och fann denne reservant icke något vara att erinra däremot, att, då fråga uppstode om tillerkännande af dylikt ålderstillägg, Riksdagens bifall i hvarje särskildt fall inhämtades. Därest läroverksråden icke bereddes ålderstillägg, borde äfven enligt denne reservants åsikt något pensionsafdrag icke förekomma; men i öfrigt instämde reservanten med kommittén eller dess flertal.

*Departements-
chefens
yttrande.*

Då jag nu inför Eders Kungl. Maj:t framlägger denna löneregleringsfråga, vill jag till en början betona, att, oaktadt endast ett fåtal år förflutit, sedan öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk inrättades samt öfverdirektören, läroverksråden och vaktmästaren därstädes fingo sina aflöningsförmåner bestämda, de principer, som sedan dess vunnit tillämpning vid löneregleringar inom åtskilliga centrala verk, medföra behovet af en omreglering utaf de bemälda tjänstinnehafvare vid öfverstyrelsen tillkommande aflöningsförmåner. Någon meningsskiljaktighet i detta hänseende har ej heller yppat sig.

Hvad därefter angår den ifrågasatta löneregleringens detaljer äro alla, som i ärendet hörts, ense om, att i staten för öfverstyrelsen skola upptagas arfvoden för 1 öfverdirektör med 6,600 kronor, däraf 2,800 kronor skola anses utgöra lön och likaledes 2,800 kronor tjänstgöringspenningar samt 1,000 kronor utgöra ortstillägg, och för 4 läroverksråd med för hvarje 4,800 kronor, däraf 1,700 kronor skola anses utgöra lön och 2,500 kronor tjänstgöringspenningar samt 600 kronor utgöra ortstillägg. Därvid äro beräknade pensionsafdrag för öfverdirektör med 400 kronor och för läroverksråd med 300 kronor. Till dessa aflöningsförmåner skulle för innehafvare af tjänst å stat, hvilken förordnas till öfverdirektör eller läroverksråd, komma ett belopp af 3,000 kronor, hvilket han skulle äga att under tiden för förordnandet behålla af den med hans innehavande tjänst förēnade aflöning.

Under hänvisning till hvad därutinnan i ärendet förekommit finner jag intet att erinra mot hvad sålunda föreslagits.

Däremot hafva åsikterna varit delade om, huruvida läroverksråden borde tillerkännas rätt till ett ålderstillägg å 600 kronor efter fem års tjänstgöring i nyssnämnda egenskap. Öfverstyrelsen har hemställt om beviljande af sådant ålderstillägg. Statskontoret har tillstyrkt denna framställning, dock att från det ifrågasatta beloppet skulle göras pensionsafdrag

med 50 kronor, men löneregleringskommitténs pluralitet har afstyrkt samma framställning.

För egen del är jag visserligen, lika med kommittén, af den åsikten, att innehafvare af läroverksrådsbefattningarna beträffande rätt till ålders- tillägg icke äro att likställa vare sig med ordinarie innehafvare af byrå- chefs- och rådstjänster inom vissa centrala ämbetsverk, eller med ledamöterna i riksförsäkringsanstalten. Det oaktadt kvarstår emellertid, att läroverksråden ansetts böra i lönehänseende likställas med nämnda befattningshafvare, och att någon verklig likhet icke inträder förr än löneförmånerna i allo blifva desamma. Att ålderstillägg ansetts kunna tillkomma befattningshafvare, som förordnas på viss tid, därpå erbjuda ju, såsom också af reservanten Nordfelt framhållits, rektorerna vid de allmänna läroverken ett godt exempel, och för öfrigt synes mig af praktiska skäl, med hänsyn till de löneförmåner som erbjudas våra bäst aflönade rektorer, försiktigheten bjuda att så tillmäta läroverksrådets förmåner, att möjlighet finnes att någon längre tid vid tjänsten kvarhålla ett läroverksråd, som befunnits särskildt lämplig och skicklig. Kommittén uttrycker såsom sin mening, att öfverstyrelsens chef och ledamöter inom en nära framtid skulle komma att »blifva ordinarie i vanlig mening», och synes anse, att frågan om ålderstillägg till ledamöterna skulle kunna anstå till denna tidpunkt. Möjligt är ju att så blir, ehuru saken ej synes mig så själfklar, som kommittén antagit. Jag tillåter mig nämligen erinra därom, att vid öfverstyrelsens tillkomst förordnanden för viss tid angåfvos såsom ett sätt att städse hafva tillgång på för tjänsten lämpade personer. Den omständigheten, att förmånen af ålderstillägg icke vid öfverstyrelsens inrättande ansågs böra tillerkännas dess bemälda ledamöter, synes nu sakna betydelse. Det gällde då ett experiment, ett första steg på en alldeles opröfvad väg. Att organisationen då icke kom att omfatta en sådan om en viss stabilitet vittnande detalj som rätt för vissa ledamöter till ålderstillägg, förefaller helt naturligt. Att, såsom reservanterna inom löneregleringskommittén synas hafva eventuellt afsett, göra ålderstilläggen personliga och beroende af Riksdagens medgifvande i hvarje särskildt fall finner jag dock med hänsyn till den ordning, i hvilken ledamöterna tillsättas, mindre lämpligt och för öfrigt praktiskt sedt svårt att genomföra.

Jag tillstyrker således, att läroverksråd förklaras berättigad att, efter fem års väl vitsordad tjänstgöring i sådan egenskap uppbära ett ålders- tillägg, hvilket, då, på sätt statskontoret hemställt, från det normala beloppet, sexhundra kronor, göres ett pensionsafdrag af 50 kronor, i staten bör upptagas till 550 kronor. För tillgodonjutande af dylikt ålderstillägg bör gifvetvis nuvarande läroverksråd, som erhåller förnyadt förordnande,

få tillgodoräkna sig sin tjänstgöring i berörda egenskap under tid före den 1 januari 1910.

Hvad slutligen angår vaktmästaren ansluter jag mig helt och hållet till kommitténs uppfattning. Jag föreslår således, att för honom må uppföras lön 700 kronor, tjänstgöringspenningar 350 kronor och ortstillägg 150 kronor eller tillhopa 1,200 kronor, med rätt för honom till ett ålders- tillägg å 100 kronor efter fem år. Därvid har således i enlighet med kommitténs uppfattning pensionsafdrag ej ägt rum. Vidare skulle tillkomma det sedvanliga villkoret, att, därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej till honom utgå äfvensom å lönen afdragas 100 kronor årligen.

Därest hvad jag sålunda föreslagit skulle vinna Eders Kungl. Maj:ts och Riksdagens godkännande, skulle krävas en höjning af anslaget till öfverstyrelsen med 5,100 kronor, hvarigenom detta anslag, som nu utgör 41,550 kronor, komme att uppgå till 46,650 kronor. Därvid hafva dock icke tagits i beräkning ålderstilläggen till läroverksråd och vaktmästare, hvartill medel torde böra utgå af det under riksstatens åttonde hufvud- titel uppförda anslag: ålderstillägg.

Vid bifall till hvad sålunda föreslagits lärer Eders Kungl. Maj:t ej underlåta att i sammanhang med fastställande af ny stat för öfverstyrelsen meddela beträffande befattningarna såsom öfverdirektör eller läroverks- råd sådana föreskrifter ifråga om minimiarbets- tid å tjänsterummet samt villkor och bestämmelser för åtnjutande af de nya aflöningsförmånerna, som i tillämpliga delar motsvara hvad som stadgats för statskontorets personal.

I fråga om vaktmästaren hos öfverstyrelsen förordar jag de villkor och bestämmelser för åtnjutande af de nya löneförmånerna, som föreslagits af kommittén. Tillika torde böra förklaras, att den, som med eller efter ingången af år 1910 tillträder befattningen såsom vaktmästare hos öfverstyrelsen, skall vara pliktig att underkasta sig berörda villkor och bestämmelser.

På grund af hvad jag sålunda anført får jag i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t — med återkallande af den i 1909 års statsverksproposition gjorda framställning angående höjning af reservations- anslaget till de allmänna läroverken för genomförande af lönereglering för öfverstyrelsens för rikets allmänna läroverk chef och ledamöter samt vaktmästare — må föreslå Riksdagen att

dels, med godkännande af den utaf mig sålunda föreslagna lönereglering för öfverstyrelsens för rikets allmänna läroverk chef och ledamöter

samt vaktmästare, för genomförande af samma lönereglering öka anslaget till öfverstyrelsen från 41,550 kronor till 46,650 kronor eller med 5,100 kronor samt förty höja reservationsanslaget till de allmänna läroverken med sistnämnda belopp,

dels medgifva, att de enligt mitt förslag ledamöterna i öfverstyrelsen och dess vaktmästare tillkommande ålderstillägg må utgå af det under riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslaget: ålderstillägg,

dels ock godkänna de af mig förordade villkor och bestämmelser beträffande vaktmästaren hos öfverstyrelsen för åtnjutande af de nya löneförmånerna äfvensom förklara, att den, som med eller efter ingången af år 1910 tillträder befattningen såsom vaktmästare hos öfverstyrelsen, skall vara pliktig att underkasta sig nyssberörda villkor och bestämmelser.»

Hvad föredragande departementschefen sålunda hemställt behagade Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan af statsrådets öfriga ledamöter, i nåder bifalla; och skulle nådig proposition aflåtas till Riksdagen af den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet

Gustaf Tottie.
